

ΠΡΟΤΥΠΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

ρούλα μακρή

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ 2015

Τομέας Ιστορίας "ρούλα μακρή"

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Πρότυπου Εκπαιδευτικού Οργανισμού

“ρούλα μακρή”

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ' ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ
ΛΥΚΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΠΑΛ (ΟΜΑΔΑ Β')

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 29 ΜΑΪΟΥ 2015 –ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

- A1. α.** Μέσα στην εθνοσυνέλευση του 1862-1864 συγκροτήθηκε μία από τις μεγάλες παρατάξεις της αυτή των **ορεινών**, όπως ονομάστηκαν. **Οι ορεινοί** απαρτίστηκαν από διάφορες ομάδες (υπό τον Δ. Γρίβα και τον με κοινό στόχο την αντίσταση στην πολιτική των πεδινών. Βρήκαν υποστηρικτές μεταξύ των μικροκαλλιεργητών, των κτηνοτρόφων, των εμπόρων και των πλοιοκτητών. (σχολ. βιβλ. σελ. 77)
- β.** Η καθυστέρηση της ανάπτυξης του εργατικού κινήματος κράτησε ως το τέλος των Βαλκανικών πολέμων. Η ενσωμάτωση της Θεσσαλονίκης στην Ελλάδα, μιας πόλης με σημαντικό -για τα μέτρα της περιοχής- βιομηχανικό υπόβαθρο και με κοσμοπολίτικο χαρακτήρα, αποτέλεσε σημείο αναφοράς για το εργατικό κίνημα. Η μεγάλη πολυεθνική εργατική οργάνωση της πόλης, η Φεντερασιόν, με πρωτεργάτες σοσιαλιστές από την ανοιχτή σε νέες ιδέες εβραϊκή κοινότητα της πόλης, αποτέλεσε σημαντικό δίαυλο για τη διάδοση σοσιαλιστικής και εργατικής ιδεολογίας στη χώρα.» (σχολ. βιβλ. σελ. 46)
- γ.** Η επιστροφή των προσφύγων στη Μικρά Ασία ξεκίνησε τους τελευταίους μήνες του 1918 μετά τον τερματισμό του πολέμου για την Τουρκία. Τον Οκτώβριο του 1918 συστάθηκε στην Κωνσταντινούπολη Πατριαρχική Επιτροπή, με σκοπό την οργάνωση του επαναπατρισμού των εκτοπισμένων, με τη βοήθεια του Πατριαρχείου και της ελληνικής κυβέρνησης. (σχολ. βιβλ. σελ. 142-143)
- A2. α.** λάθος, **β.** λάθος, **γ.** σωστό, **δ.** λάθος, **ε.** σωστό.
- B1. α.** Μετά την υπογραφή της συνθήκης του Βουκουρεστίου τον Αύγουστο του 1913, με την οποία τερματίζονταν οι Βαλκανικοί πόλεμοι, μεταναστευτικό ρεύμα Ελλήνων από τη Ρωσία έφθασε στην Ελλάδα. Έλληνες της περιοχής του Καυκάσου, με την αναγγελία της προσάρτησης της εύφορης Μακεδονίας, άρχισαν να μεταναστεύουν στην Ελλάδα, με την ελπίδα ότι θα τους παραχωρούσαν γη. Κάποιοι απ' αυτούς κατόρθωσαν να εγκατασταθούν στην Κεντρική Μακεδονία. Το μεταναστευτικό ρεύμα αναχαιτίστηκε με επέμβαση της ελληνικής κυβέρνησης. (σχολ. βιβλ. σελ. 137)
- β.** Την περίοδο 1919-1921, λόγω της Ρωσικής Επανάστασης και της κατάληψης ρωσικών επαρχιών από τους Τούρκους, μεγάλο μέρος των Ελλήνων της Ρωσίας κατέφυγε στα λιμάνια της Μαύρης Θάλασσας και από εκεί διαπεραιώθηκε στην Ελλάδα. Τους Έλληνες ακολούθησαν Αρμένιοι και Ρώσοι. (σχολ. βιβλ. σελ. 140)

B2. Οι διαφορές του αγροτικού προβλήματος στην Ελλάδα, σε σχέση με γειτονικές ή άλλες ευρωπαϊκές χώρες, οφείλονταν στις ιστορικές ιδιομορφίες της ελληνικής ανάπτυξης. Το ίδιο ισχύει και για το εργατικό κίνημα. Στο τέλος του 19ου αιώνα συναντάμε στην Ελλάδα σοσιαλιστικές ομάδες και εργατικές ομαδοποιήσεις. Η πολιτική και κοινωνική τους επιρροή ήταν σαφώς μικρότερη από εκείνη που άσκησαν αντίστοιχα κινήματα σε βιομηχανικές χώρες της Δύσης αλλά και σε βαλκανικές (π.χ. Βουλγαρία). Η απουσία μεγάλων σύγχρονων βιομηχανικών μονάδων οδήγησε σ' αυτήν την καθυστέρηση από κοινού με άλλους παράγοντες. Στα μεγάλα δημόσια έργα της περιόδου, σημαντικό ποσοστό του εργατικού δυναμικού προερχόταν από το εξωτερικό (στη διάνοιξη της διώρυγας της Κορίνθου εργάστηκαν πολλοί Ιταλοί) ή ήταν πρόσκαιρης, βραχύχρονης απασχόλησης. Πιο σταθερό εργατικό δυναμικό δούλευε στις μεταλλευτικές επιχειρήσεις, όπου και εκδηλώθηκαν οι πρώτες καθαρά εργατικές εξεγέρσεις (Λαύριο, 1896). Στον ιδεολογικό τομέα η επικράτηση της Μεγάλης Ιδέας εμπόδιζε την ανάπτυξη και διάδοση ιδεολογιών με κοινωνικό και ταξικό περιεχόμενο. (σχολ.βιβλ.σελ.46)

Γ1. α) Στις 24 Ιουλίου 1923 υπογράφηκε η Συνθήκη ειρήνης της Λοζάνης. Έξι μήνες πριν, στις 30 Ιανουαρίου 1923, είχε υπογραφεί η ελληνοτουρκική Σύμβαση, η οποία ρύθμιζε την ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Προβλεπόταν η υποχρεωτική ανταλλαγή μεταξύ των Ελλήνων ορθόδοξων κατοίκων της Τουρκίας και των Μουσουλμάνων κατοίκων της Ελλάδας. Αυτή θα ίσχυε τόσο γι' αυτούς που παρέμεναν στις εστίες τους, όσο και για εκείνους που είχαν ήδη καταφύγει στην ομόθρησκη χώρα. Μάλιστα, η ανταλλαγή ίσχυσε αναδρομικά για όλες τις μετακινήσεις που έγιναν από τη μέρα που κηρύχθηκε ο Α' Βαλκανικός πόλεμος (18 Οκτωβρίου 1912). Από την ανταλλαγή αυτή εξαιρέθηκαν οι Έλληνες ορθόδοξοι της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και της Τενέδου και οι Μουσουλμάνοι της Δυτικής Θράκης.

Οι ανταλλάξιμοι, σύμφωνα με τη σύμβαση ανταλλαγής:

- θα απέβαλαν την παλιά ιθαγένεια και θα αποκτούσαν την ιθαγένεια της χώρας στην οποία θα εγκαθίσταντο,
- είχαν δικαίωμα να μεταφέρουν την κινητή περιουσία τους,
- είχαν δικαίωμα να πάρουν από το κράτος στο οποίο μετανάστευαν ως αποζημίωση περιουσία ίσης αξίας με την ακίνητη περιουσία που εγκατέλειπαν φεύγοντας,
- θα διευκολύνονταν στη μετακίνηση τους από τη Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής. Με βάση το άρθρο 11 της Σύμβασης της Λοζάνης ιδρύθηκε η Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής με έδρα την Κωνσταντινούπολη. Την αποτελούσαν έντεκα μέλη (τέσσερις Έλληνες, τέσσερις Τούρκοι και τρία μέλη-πολίτες ουδέτερων κατά τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο κρατών) με αρμοδιότητα τον καθορισμό του τρόπου μετανάστευσης των πληθυσμών και της εκτίμησης της ακίνητης περιουσίας των ανταλλαξίμων. (σχολ. βιβλ. **σελ. 149-152** όλη η ενότητα εκτός απο το απόσπασμα σελ.151 "Όταν έγινε... κράτους.")

β) Όταν έγινε γνωστή η υπογραφή της Σύμβασης και οι όροι της, οι πρόσφυγες που βρίσκονταν στην Ελλάδα αντέδρασαν έντονα. Σε όλες τις πόλεις της Ελλάδας συγκρότησαν συλλαλητήρια, διατρανώνοντας την απόφασή τους να εμποδίσουν την εφαρμογή της. Η πραγματικότητα όμως, όπως είχε διαμορφωθεί μετά την έξοδο χιλιάδων Ελλήνων από τις πατρογονικές εστίες τους και την άρνηση της Τουρκίας να δεχτεί την επιστροφή τους, ανάγκασε την ελληνική αντιπροσωπεία να συμφωνήσει. Εξάλλου η υπογραφή της

Σύμβασης υποβοηθούσε τις βλέψεις των ηγετών των δύο χωρών (Βενιζέλου και Κεμάλ) για τη διασφάλιση και αναγνώριση των συνόρων τους, την επίτευξη ομοιογένειας και την απρόσκοπτη ενασχόληση με την εσωτερική μεταρρύθμιση και ανάπτυξη. Όπως μας πληροφορεί και το παράθεμα Β η ελληνική κυβέρνηση ήταν εκείνη που στόχευε στην ανταλλαγή των πληθυσμών. Ο Κεμάλ Ατατούρκ ο οποίος ήταν ένας από τους επικεφαλής των Νεοτούρκων είχε υιοθετήσει μία βασική τους θέση που αφορούσε στην εκδίωξη των μη μουσουλμανικών εθνοτήτων από την Οθωμανική αυτοκρατορία. Επομένως, όταν έγινε η μικρασιατική καταστροφή, οι Έλληνες ήταν υποχρεωμένοι να εγκαταλείψουν την Μ.Ασία και όσοι δεν το είχαν κάνει ήταν ζήτημα χρόνου να φύγουν. Αυτό σήμαινε για την Ελλάδα ότι δεν θα είχε τη δυνατότητα να υποχρεώσει τη μετανάστευση αντίστοιχα των τουρκομουσουλμανικών πληθυσμών της χώρας. Παράλληλα, όπως καταγράφει και το κείμενο Γ ο Βενιζέλος προσανατολίστηκε σε μία ρεαλιστική και ορθολογιστική εξωτερική πολιτική κατά την οποία η ανταλλαγή των πληθυσμών ήταν απαραίτητη προϋπόθεση για τη λύση καίριων ζητημάτων τα οποία εκκρεμούσαν ήδη από το 1914. Για αυτό και ο Βενιζέλος ανέλαβε προσωπικά την ευθύνη της υποχρεωτικής ανταλλαγής των πληθυσμών, αν και γνώριζε ότι θα είχε πολιτικό κόστος προβλέποντας τον «αναθεματισμό» των προσφύγων. Σύμφωνα ήταν και η Κοινωνία των Εθνών με τις απόψεις των δύο ηγετών.

Οι πρόσφυγες έμειναν με την πικρία ότι το δίκαιο και τα συμφέροντά τους θυσιάστηκαν στο βωμό των συμφερόντων του ελληνικού κράτους. Σύμφωνα με τη μαρτυρία του κειμένου Α οι πρόσφυγες ειδοποιήθηκαν στο Γκέλβερι για την υποχρεωτική ανταλλαγή μέσα από τις διαδικασίες που ακολουθήθηκαν από τη Μικτή Επιτροπή, μία από τις οποίες ήταν η καταγραφή των ονομάτων τους και των περιουσιών τους. Επίσης, οι άνθρωποι της Μικτής Επιτροπής τους συνέστησαν να πουλήσουν μέρος της κινητής τους περιουσίας και να ενημερώσουν αν ήξεραν κάποιους άλλους «τουρκεμένους» να φύγουν και αυτοί για την Ελλάδα.

Η συμφωνία αυτή για ανταλλαγή πληθυσμών διέφερε από τις προηγούμενες. Καθιέρωνε για πρώτη φορά τη μαζική μετακίνηση πληθυσμών και είχε υποχρεωτικό χαρακτήρα, ενώ οι μέχρι τότε συμφωνίες προέβλεπαν εθελοντική μετανάστευση κατοίκων κάποιων επίμαχων περιοχών. (σχολ. βιβλ. σελ. 151)

Δ1. Το θετικό και αισιόδοξο κλίμα των δύο πρώτων ετών της λειτουργίας του νέου καθεστώτος άρχισαν να σκιάζουν απειλητικά σύννεφα, τα οποία επρόκειτο να δημιουργήσουν λίγο αργότερα σοβαρή εσωτερική κρίση. Το πιο σημαντικό ήταν η διαχείριση του εθνικού ζητήματος της ένωσης της Κρήτης με την Ελλάδα. Στο ουσιαστικό αυτό ζήτημα παρατηρήθηκε εξαρχής διάσταση απόψεων μεταξύ του Γεωργίου και του Ελευθερίου Βενιζέλου. Ο Γεώργιος πίστευε ότι η λύση του εθνικού ζητήματος θα ωρίμαζε με συνεχείς παραστάσεις και υπομνήματα προς τις Μεγάλες Δυνάμεις. Όπως μας πληροφορεί το κείμενο Β ο πρίγκιπας Γεώργιος ξεκινούσε από μία αντίληψη πως η εξωτερική πολιτική της Κρήτης αφενός καθοριζόταν από την ελληνική μοναρχία, αφετέρου θεωρούσε ότι έπρεπε ο ίδιος να αναλάβει προσωπικά την προσάρτηση της Κρήτης στην Ελλάδα. Ο Γεώργιος είχε έρθει σε απευθείας διαπραγματεύσεις τόσο με τον τσάρο και τον υπουργό εξωτερικών της Ρωσίας όσο και με τους υπουργούς των εξωτερικών της Γαλλίας, της Αγγλίας και της Ιταλίας. Ο Βενιζέλος, από την άλλη, δεν συμφωνούσε με τις ενέργειες του ύπατου αρμοστή διότι η κρητική κυβέρνηση ήταν ασταθής και υπήρχε ασάφεια στο σύνταγμα. Για αυτό υποστήριξε την ανακήρυξη της Κρήτης σε ανεξάρτητο πριγκιπάτο ως προθάλαμο για την

πραγματοποίηση της ένωσής της με την Ελλάδα. Ο πρίγκιπας, όμως, φαινόταν να μην κατανοεί την ουσιαστική διαφορά ανάμεσα σε δεσποτική διακυβέρνηση υπό ξένη κηδεμονία και πλήρους αυτονομίας χωρίς ξένες επεμβάσεις και με κυβερνήτη διορισμένο από την ελληνική κυβέρνηση. Το τελευταίο θα οδηγούσε, σύμφωνα με το Βενιζέλο, στον απώτερο σκοπό των Κρητικών, στην ένωση. Πάραυτα, ο πρίγκιπας Γεώργιος εξακολουθούσε να πιστεύει πως η λύση στο κρητικό ζήτημα εξαρτιόταν από τις Μεγάλες Δυνάμεις και παράλληλα κατηγορούσε τους πολιτικούς παράγοντες της Κρήτης ως άσχετους και επιζήμιους για το θέμα. Ο πρίγκιπας Γεώργιος δεν ψυχανεμίστηκε πως οι Κρητικοί θα αντιδρούσαν για να απαιτήσουν τον έλεγχο της κατάστασης.

Αντίθετα, ο Βενιζέλος, βλέποντας τα πράγματα πρακτικότερα και ρεαλιστικότερα, θεωρούσε ότι η λύση έπρεπε να είναι σταδιακή, με βαθμιαίες κατακτήσεις. Ως πρώτη μάλιστα κατάκτηση θεωρούσε την απομάκρυνση των ξένων στρατευμάτων από τις κρητικές πόλεις και την αντικατάστασή τους από ντόπια πολιτοφυλακή, με Έλληνες αξιωματικούς. Όπως διαπιστώνουμε από το κείμενο Α ο Βενιζέλος ήδη από το καλοκαίρι του 1900 ως υπουργός δικαιοσύνης της πρώτης κυβέρνησης της κρητικής πολιτείας υποστήριζε την σταδιακή διπλωματική προσέγγιση προς την ενωτική λύση καθώς η άμεση ένωση ήταν δύσκολη. Θεωρούσε, όμως, ότι η παράταση της αρμοστείας καθυστερούσε την εφαρμογή μέτρων που θα απάλλασσαν σταδιακά την Κρήτη από τη διεθνή προστασία και θα την καθιστούσαν άθυρμα των αντικρουόμενων ευρωπαϊκών συμφερόντων. Ο Βενιζέλος ήταν πεπεισμένος ότι η ολοκλήρωση της αυτονομίας, όπως προέβλεπε και το ίδιο το σύνταγμα και είχαν υποσχεθεί και οι Μεγάλες Δυνάμεις, θα διασφάλιζε αφενός τα εθνικά συμφέροντα της Κρήτης στο εξωτερικό, αφετέρου την αυτοδιοίκησή της στο εσωτερικό και κυρίως όταν η Κρήτη θα αποκτούσε πολιτοφυλακή με Έλληνες αξιωματικούς, γεγονός που θα οδηγούσε και στη σταδιακή αποχώρηση των ξένων στρατευμάτων. Η πρωτοβουλία αυτή προκάλεσε την αντίδραση του πρίγκιπα Γεωργίου για το λόγο ότι η εισήγηση Βενιζέλου παρέκαμπε τη γενική αρχή της ουσιαστικής διαχείρισεως των διπλωματικών θεμάτων. Ο πρίγκιπας με τη συγκατάθεση πάντα της ελληνικής κυβέρνησης και του βασιλιά της Ελλάδας επέμενε στην άσκηση πίεσης προς τις Μεγάλες Δυνάμεις για την εύρεση λύσης.

Η διάσταση των απόψεων στο πολιτικό ζήτημα δεν άργησε να λάβει τη μορφή προσωπικής αντιπαράθεσης. Ο Βενιζέλος είχε καταστήσει σαφές ότι δεν αναγνωρίζει στον Πρίγκιπα το δικαίωμα να διαχειρίζεται προσωπικώς το εθνικό ζήτημα της Κρήτης: «Ως ένας εκ των τριακοσίων χιλιάδων Κρητών, δεν σας εκχωρώ το δικαίωμά μου, ώστε μόνος σεις να ρυθμίζετε αυτοβούλως την εθνικήν πολιτικήν του τόπου μου!». Κακοί σύμβουλοι του Γεωργίου διοχέτευαν χαλκευμένα και συκοφαντικά κείμενα στις αθηναϊκές εφημερίδες εναντίον του Ελευθερίου Βενιζέλου, γεγονός που δημιούργησε βαρύ κλίμα διχασμού.

Σχολιασμός Θεμάτων:

Τα θέματα ήταν σαφή και απαιτητικά, κάλυπταν όλο το εύρος της εξεταστέας ύλης. Αφορούσαν σε καλά προετοιμασμένους μαθητές.

Τομέας Ιστορίας "ρούλα μακρή"